

З. В. НІКІТІНА

Зоя Василівна Нікітіна, здобувач Національного транспортного університету

РЕЄСТРАЦІЯ СУДЕН ЯК САМОСТІЙНИЙ (ОСОБЛИВИЙ) ВИД АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР

Актуальність дослідження полягає в тому, що на сучасному етапі здійснення правового регулювання (як міжнародно-договірного, так і національного) торговельного судноплавства вимоги щодо реєстрації суден розглядаються як дії, спрямовані на встановлення національної приналежності судна та забезпечення безпеки судноплавства. У той же час державна реєстрація передбачає внесення до державного реєстру відомостей про власника судна, інші права на судно, а також їх обмеження. При цьому сучасні науковці та законодавці не приділяють достатньої уваги цьому аспекту державної реєстрації судна.

Метою дослідження є вивчення історії розвитку реєстрації суден як адміністративної діяльності органів державної влади, дослідження сучасного наповнення змісту державної реєстрації суден, визначення місця державної реєстрації суден у системі державної реєстрації в Україні.

Здійснення дослідження правових підстав та процедур реєстрації суден в Україні неможливе без використання наукових розробок вчених-адміністративістів, які становлять теоретичну основу дослідження, зокрема праць В. Б. Авер'янова, О. П. Альохіна, І. В. Аристової, Д. М. Бахраха, В. К. Гіжевського, Є. В. Додіна, С. В. Ківалова, Ю. М. Козлова, І. Б. Коліушка, Н. М. Коркунова, В. І. Курила, В. А. Лорії, А. Є. Луньова, О. О. Майданник, В. І. Олефіра, О. І. Остапенко, Н. Г. Саліщевої, О. І. Харитонової, А. П. Шергіна.

В Україні комплексне дослідження питання правових підстав та процедур реєстрації суден на території України проведено М. В. Никитюк, але без врахування значення державної реєстрації як державної реєстрації прав та їх обмежень.

Історія становлення та розвитку реєстрації суден сягає своїм корінням у часи появи та зрозуміння необхідності їх розрізнення за приналежністю флотам держав і визнання потреби надання торговельним флотам національного характеру. Зародження судових прапорів почалося на ранніх етапах суднобудування й мореплавства. Морська торгівля та війни, що супроводжували людство на всіх етапах його розвитку, вимагали ідентифікації суден, зокрема за допомогою прапорів.

Вперше практика підняття державних прапорів була запроваджена на військових суднах та суднах мандрівників з метою позначення державної приналежності. Проте перші прапори на суднах не мали на меті позначення саме національності судна. Це були вузькі довгі флюгарки, які прикріплювалися біля клотиків щогл або на реях та вказували напрямок вітру¹.

Перша Конференція ООН з морського права відбулася в Женеві 24 лютого – 27 квітня 1958 року. Її було скликано на підставі резолюції Генеральної Асамблеї ООН 1105 (XI) від 21 лютого 1957 р. з метою розгляду морського права з урахуванням не лише юридичної, а й технічної, біологічної, економічної і політичної сторін проблеми та для використання результатів своєї роботи в одній або декількох міжнародних конвенціях. Конференція прийняла, серед інших, Конвенцію про відкрите море, яка вперше закріпила необхідність визначення умов національності суднам. Таким чином, лише в середині ХХ ст. цей аспект мореплавства був закріплений на міжнародному рівні Конвенцією про відкрите море 1958 р., ст. 5 якої встановила, що кожна держава визначає умови надання своєї національності суднам, реєстрації суден на її території та права плавання під її прапором; судна мають національність тієї держави, під прапором якої вони вправі плавати; між цією державою та судном має існувати реальний зв'язок; зокрема, держава повинна ефективно здійснювати у технічній, адміністративній та соціальній галузі свою юрисдикцію та контроль над суднами, що плавають під її прапором².

Отже, положення майже не змінилося: визначення умов реєстрації, як і раніше, належить до юрисдикції держави та встановлюється національним законодавством. Проте закріплено важливу умову щодо існування реального зв'язку між судном та державою його реєстрації.

У зв'язку з тим, що плавання під прапором тієї або іншої держави пов'язане з поширенням на судно юрисдикції, Конвенція про відкрите море 1958 р. встановила, що судно має національність тієї держави, під прапором якої воно має право плавати. Кожна держава сама встановлює умови надання своєї національності судам, їхньої реєстрації та право плавання під прапором, однак при цьому має бути дотримане основне правило: між даною державою та судном, що плаває під її прапором, повинен існувати реальний зв'язок. Це означає, що держава має не тільки зареєструвати судно, але й здійснювати ефективний контроль над його технічним станом, судовою адміністрацією та ін. Разом із тим законодавство деяких країн ставить надання своєї національності судам лише в залежність від одного факту реєстрації, що є недостатнім для визнання наявності реального зв'язку. Хоча держави самостійно визначають умови надання своєї національності судам і Конвенція про відкрите море 1958 р. не містить конкретних норм з цього питання, вона вказує на ефективну юрисдикцію і контроль в технічній, адміністративній та соціальній сферах³.

Відповідно до ст. 6 Конвенції про відкрите море 1958 р. судно повинне плавати під прапором тільки однієї держави та не може переіменувати свій прапор під час плавання або при стоянці, при заході в порт, крім випадків дійсного переходу власності або зміни реєстрації. Наприклад, у тому випадку, коли судно заходить до порту і, згідно з договором, передається в цьому порту новому власникові, що бажає зареєструвати судно в цій або іншій державі, судно після зміни реєстрації має право змінити свій прапор. Законодавство деяких держав допускає включення судна до реєстру іншої держави без виключення з реєстру своєї країни. У цьому випадку судно ніби здобуває право плавання під прапорами декількох держав. Однак Конвенція про відкрите море 1958 р. встановлює, що судно, яке плаває під прапорами двох та більше держав, не може вимагати визнання жодної з відповідних національностей іншими державами та може бути прирівняне до суден, які не мають національності. Держава зобов'язана видавати судам, яким воно надає право плавати під його прапором, відповідні документи.

Згідно зі ст. 6 Конвенції про відкрите море 1958 р. у відкритому морі судно підкоряється винятковій юрисдикції держави прапора. У випадку зіткнення із судном при плаванні у відкритому морі або будь-якої іншої події, що викликає кримінальну або дисциплінарну відповідальність капітана чи інших осіб, кримінальне або дисциплінарне переслідування може бути порушене тільки перед судовою або адміністративною владою держави прапора або тієї держави, громадянином якої є ця особа. Ані арешт, ані затримка цього судна не можуть бути вчинені, навіть в якості заходу розслідування, за розпорядженням будь-якої влади, крім влади прапора судна. Торговельне судно не може бути зупинене або затримане у відкритому морі будь-яким судном, крім судна, що плаває під прапором цієї ж держави. Із цього загального правила допускаються винятки, передбачені міжнародними договорами⁴.

Конвенція про відкрите море 1958 р. говорить про такий виняток. Військовий корабель (відповідно до ст. 8 Конвенції військовим кораблем вважається судно, що належить до військово-морських сил будь-якої держави, має зовнішні знаки, що відрізняють військові кораблі його національності та перебуває під командою офіцера, який знаходиться на державній службі, та має екіпаж, що підпорядковується регулярній військовій дисципліні), що зустрів іноземне торговельне судно у відкритому морі, може оглянути його, якщо є достатні підстави підозрювати, що: а) судно займається піратством, або б) судно займається работоргівлею, або в) хоча на судні піднято іноземний прапор або воно відмовляється підняти прапор, це судно насправді має ту саму національність, що й цей військовий корабель.

Використання торговельних суден залежить від багатьох причин, до числа яких належить встановлення правового режиму користування ними, що насамперед визначається державною реєстрацією, оскільки ключовими ланками складної системи міжнародного морського судноплавства є море як таке, та судно, як створений людиною складний об'єкт та джерело підвищеної небезпеки (як з огляду аварійності, так і з огляду забруднення моря)⁵.

З правом плавання судна під прапором тієї чи іншої держави прямо пов'язана його реєстрація. Відповідно до Конвенції ООН з морського права 1982 р. кожна держава самостійно визначає умови реєстрації суден на її території.

Велике значення для формування законодавчої бази національного торговельного судноплавства мають положення ст. 94 Конвенції ООН з морського права 1982 року. Згідно з цими положеннями держава несе відповідальність за здійснення своєї юрисдикції і контролю над суднами, що плавають під її прапором, в адміністративних, технічних і соціальних питаннях⁶.

Держава забезпечує реєстр суден із вказівкою назв суден, що плавають під її прапором, бере на себе зобов'язання із здійснення юрисдикції над своїми суднами, їх капітанами та екіпажами.

Держава вживає необхідних заходів для забезпечення безпеки плавання своїх суден в морі. Особливо це стосується питань конструкції, устаткування й придатності суден до плавання, питань комплектування, умов праці та навчання екіпажів суден, а також користування сигналами підтримки, зв'язку і попередження зіткнень.

Реєстрація суден існує з тими чи іншими відмінностями майже у всіх державах. Вона розцінюється як одна з форм здійснення державного нагляду за суднами, що плавають під національним прапором країни. За допомогою реєстрації держава контролює момент виникнення у судна права плавання під її національним прапором, дотримання національного законодавства про відчуження суден та про передачу їх у заставу, а також законодавства про безпеку мореплавства. Реєстрація допомагає вести облік флоту, що плаває під національним прапором країни, розробляти різні програми та заходи для розвитку або підтримки національного флоту.

Наступна мета обов'язкової реєстрації полягає в оцінці тих якостей судна, які впливають на розмір прибутку та в переведенні цієї оцінки в реєстрові тонни. Офіційний або реєстровий тоннаж є умовним поняттям, що застосовується для встановлення відмінностей між суднами у зв'язку зі сплатою ними зборів та податків. Він не має жодного відношення до ваги судна, вантажу, яке судно може прийняти при повному завантаженні. Реєстровий тоннаж визначається на підставі вимірювань, виконуваних інспекторами країни прапора судна. Вимірювання робляться відповідно до правил реєстру цієї країни та заносяться до сертифікату реєстру, що зберігається на судні⁷.

Надання судну національності та права плавання під прапором відповідної держави є ключовим моментом його реєстрації. Всі інші процедури, включаючи реєстрацію права власності на судно, мають попередній характер та незрівнянно менше правове й практичне значення⁸.

При обранні держави реєстрації судна власники (уповноважені особи) керуються наступними мотивами: фінансовим – починаючи від вартості реєстрації та перереєстрації на нового власника та закінчуючи роз-

міром податку на виплату заробітної плати екіпажу; операційним – можлива необхідність присутності яхти при реєстрації, а також необхідність проходження різних перевірок, передбачених законодавством; міжнародно-правовим – участь держави в певних двох- та багатосторонніх угодах з недопущення подвійного оподаткування, а також надання сприятливого режиму в морських перевезеннях⁹, до числа яких належать, наприклад, двосторонні угоди про торговельне суднопластво.

В юридичній літературі визнається, що реєстрація суден та прав на них є серйозною державною функцією¹⁰, що здійснюється державою для обліку суден, які плавають під національним прапором, та контролю за дотриманням цими суднами умов міжнародних договорів, якими врегульоване морське суднопластво¹¹.

Реєстрація судна є юридичним актом визнання державою виникнення, обмеження, переходу або припинення прав на судно та єдиним доказом існування зареєстрованих прав. Ці права можуть бути оскаржені тільки в судовому порядку. Реєстрація судна в судовому реєстрі розцінюється як одна з форм здійснення державного нагляду за суднами, що плавають під національним прапором.

За допомогою реєстрації здійснюється контроль моменту виникнення в конкретного судна права плавання під прапором цієї держави, дотримання законності та легітимності відчуження суден і передачі їх у заставу, а також заходів безпеки мореплавання¹². Здійснення реєстрації судна означає також, що національний орган морської адміністрації перевіряв правові аспекти та технічний стан судна, переконався в їхній повній відповідності вимогам національного законодавства, заснованого на міжнародних нормах, та засвідчує цей факт перед третіми особами. Головними умовами реєстрації судна у відповідному реєстрі є підтвердження про анулювання попередньої реєстрації, якщо така наявна, а у випадку бербоут-чартеру (фрахтування судна без екіпажу) підтвердження того, що право плавання під прапором іншої держави припинено, а свідоцтво про технічний стан судна видано одним із класифікаційних товариств.

Реєстрація судна є умовою набуття національної приналежності та права плавання під державним прапором. Набуття судном права плавання під державним прапором певної держави визначає національну приналежність судна. Таким чином, ці правові властивості тісно пов'язані. Умови державної реєстрації є різними в різних країнах. Простір, що займає судно, вважається частиною території країни, під прапором якої морське судно вправі плавати. Таким чином, держава прапора набуває суверенних прав у цьому просторі, а органи цієї держави одержують відповідну компетенцію, що означає виникнення також і певних обов'язків держави та її органів у просторі, що займає морське судно. На морському судні встановлюється правопорядок держави прапора. Цей правопорядок у різних державах теж може значно різнитися¹³.

Реєстрація як вид адміністративного провадження охоплює широке коло суспільних відносин, учасниками яких, з одного боку, є органи виконавчої влади, спеціально уповноважені посадові особи, а з іншого боку, – громадяни, громадські об'єднання, юридичні особи та ін. Згідно з цією різноманітністю відносин будується і система нормативних правових актів, що регулюють «реєстраційні процесуальні правовідносини», а отже, й відповідне адміністративне провадження¹⁴.

Незважаючи на значну розмаїтість відносин, пов'язаних з провадженням реєстраційного характеру, для них характерні деякі загальні властивості, що відображають принципову сутність цього виду адміністративного провадження.

По-перше, реєстраційне провадження у всіх випадках – це певна процедура прийняття юридичного акта. Адже державна реєстрація є офіційним визнанням і підтвердженням державою фактів виникнення, переходу або припинення речових прав на нерухоме майно та їх обмежень, що супроводжується внесенням даних до певного державного реєстру. Правила проведення державної реєстрації поширюються на всю територію України.

Юридична природа акта державної реєстрації проявляється також в тому, що з моменту реєстрації, наприклад у громадської організації, виникає правоздатність юридичної особи. Водночас законодавство не закріплює обов'язок громадської організації реєструватися в органах юстиції. Однак у цьому випадку громадська організація не набуває прав юридичної особи. Як бачимо, тут державна реєстрація виступає як явище диспозитивне, але й таке, що зберігає свою юридичну природу у випадку прийняття акта про державну реєстрацію.

По-друге, державна реєстрація здійснюється винятково органами державної виконавчої влади та їх підрозділів.

Питання про державний характер реєстрації має важливий аспект. Реєстрація може бути розглянута у двох значеннях: як певна діяльність, процес, який можна розподілити на декілька стадій, і як результат цього процесу у вигляді акта реєстрації. У зв'язку з цим важливим є питання про те, чи повинен носити державний характер і здійснюватися органом держави увесь процес реєстрації, що включає прийом, перевірку та підготовку документів до реєстрації, їхню видачу заявникові, а також вчинення певних практичних дій. На державний орган може бути покладено тільки здійснення самого акта реєстрації, а всі інші стадії процесу будуть виконувати інші суб'єкти. У правовому відношенні процес реєстрації не підлягає штучному розподілу, його повинен здійснювати єдиний орган, що несе всю повноту відповідальності як за процес, так й за його результат. Зведення попередньої роботи з документами до розряду надаваної заявникові послуги також є штучним і викликає серйозні проблеми з погляду конкурентного законодавства, оскільки створює монополію установу у певній сфері, що не являє собою орган державної влади¹⁵.

По-третє, порядок здійснення державної реєстрації регулюється нормами адміністративно-процесуального права, що одночасно виконує функцію реалізації відповідних матеріальних правових норм різної галузевої приналежності – конституційного (державного) права (наприклад, встановлюють статус об'єднань гро-

мадян), цивільного права (наприклад, встановлюють статус нерухомості), адміністративного (наприклад, встановлюють обов'язок органів виконавчої влади реєструвати певні види своїх нормативних правових актів у Міністерстві юстиції України).

Важливе місце серед неюрисдикційних, процедурних адміністративних проваджень посідають реєстраційні провадження. Можна виділити кілька груп реєстраційних проваджень. Частина з них пов'язана з реєстрацією певних фактів. Прикладом можуть бути провадження з реєстрації актів цивільного стану (фактів народження, смерті, одруження, розірвання шлюбу) і видачі громадянам відповідних посвідчень, а також провадження з реєстрації колективних договорів та угод.

Окремі реєстраційні провадження пов'язані з реєстрацією певних об'єктів. Наприклад, можуть бути виділені: реєстрація відповідно до закону об'єктів нерухомого майна; реєстрація автотранспортних засобів; реєстрація цивільних повітряних суден, аеродромів, аеропортів і присвоєння повітряним судам, внесеним до державного реєстру, державних та реєстраційних розпізнавальних знаків; реєстрація річкових і морських суден під прапором України і т. ін.¹⁶.

Державна реєстрація покликана забезпечити публічність та вірогідність інформації про зареєстровані права й угоди та, безумовно, дає змогу захистити права та інтереси осіб. При цьому вона не є формою угоди та не заміняє собою ані їхнє нотаріальне посвідчення, здійснюване нотаріусами, ані державний облік нерухомого майна, а має самостійне значення, що полягає у визнанні або підтвердженні державою певних прав. Уявляється, що державна реєстрація може бути розглянута і в інших відносинах: як специфічна діяльність держави – державний (адміністративний) процес; як результат цієї діяльності, опосередкована в державному акті, вираженому у формі юридичного факту (правомірної дії) та реалізованому у вигляді спеціального запису у відповідному державному реєстрі прав на нерухоме майно та угод з ним; як охоронні правовідносини та як правовий інститут. Безсумнівно значимість у сучасних правових системах набуває державна реєстрація як діяльність спеціальних державних органів, тобто як вид особливо регламентованого законом процесу. Йдеться про врегулювання законодавством про державну реєстрацію прав діяльності державних органів, спрямованих на визнання та підтвердження виникнення, обмеження (обтяження), переходу або припинення прав на певне майно¹⁷.

В юридичній літературі зазначається, що державна реєстрація як діяльність може розглядатися у вузькому та широкому значенні. У широкому значенні державна реєстрація являє собою форму державної діяльності. Вона може бути визначена як державна функція, здійснювана спеціально уповноваженими органами з метою забезпечення майнових прав учасників цивільного обороту на нерухоме майно та надходження в бюджет коштів від її оподаткування, здійснення управління нерухомим майном, що перебуває в державній та муніципальній власності, а також регулювання відносин на ринку нерухомості та усунення зловживань у зазначеній сфері. До державної реєстрації в цьому значенні варто відносити не лише діяльність органа (що реєструє) з розгляду конкретних документів, а й діяльність держави з організації системи державної реєстрації, встановлення принципів її здійснення, методів виразу та захисту інформації, а також процедури з надання відомостей про зареєстровані права на нерухоме майно.

У вузькому значенні державна реєстрація являє собою розгляд заяви заінтересованої особи, адресованої державному органу, про внесення даних про його право на об'єкт нерухомого майна у встановленій законом формі (державний реєстр). Цей процес складається з певних стадій, пов'язаних з прийомом заяви та документів про державну реєстрацію права на нерухоме майно, його обмеження (обтяження) та/або угоди з нерухомим майном; проведенням правової експертизи поданих на державну реєстрацію документів та перевіркою законності угоди й ухваленням рішення про державну реєстрацію, відбиття цього рішення у формах, встановлених законом, і видачі заявникові документів про ухвалене рішення. Якщо для державного органа державна реєстрація – це процес, то з погляду заявника – це насамперед результат цього процесу. Причому ідеальний результат цієї діяльності може бути досягнутий, але може бути виражений і в мотивованій відмові здійснити державну реєстрацію або призупинити її здійснення за підставами, регламентованими законом¹⁸.

Як зазначає багато вчених, державна реєстрація суден також є засобом визначення правового статусу майна, що відповідно до положень міжнародних нормативних актів має публічно-правовий характер і є адміністративно-правовим фактом-дією, який породжує правові наслідки. Без офіційної реєстрації в будь-якій країні судно являє собою лише плавучий об'єкт, майно, правовий статус якого визначається місцем його перебування. Та лише з моменту офіційної реєстрації і одержання права на плавання під прапором будь-якої країни плавучий об'єкт стає транспортним засобом, судном, що має право на плавання у відкритому морі. Таким чином, правовий режим майна та, зокрема, право власності на судно як на транспортний засіб може бути засвідчено тільки при (після) реєстрації судна в будь-якій країні. Правом, що регулює питання реєстрації судна, а також питання правового режиму користування майном-судном, у тому числі посвідчення права власності на судно, є право країни, що надала судну право плавати під своїм прапором.

С. Горчаков вважає, що поняття «реєстрація судна» визначається у встановленні юридичного зв'язку між майном (судном) і державою. Термін «державна реєстрація судна» визначається як юридичний акт-дія уповноваженого державою органу, спрямований на визначення національної приналежності судна, в результаті чого між державою та судном встановлюється прямий (реальний) зв'язок. Зміст терміна «реєстрація судна» полягає в наданні судну права плавання під прапором держави як реалізації власником або особою, що використовує судно на законних підставах, права користування майном (судном). Метою реєстрації судна є контроль держави за порядком правомірного користування майном (судном)¹⁹.

Отже, адміністративно-правовий характер державної реєстрації суден є незаперечним.

А. Ніцевич та В. Лебедев підкреслюють, що здійснення реєстрації судна означає той факт, що певна морська адміністрація перевірила основні правові аспекти та технічний стан судна через уповноважене класифікаційне товариство або безпосередньо та переконалася у повній відповідності своїм вимогам, що ґрунтуються на міжнародних нормах, технічного стану судна та свідчить про це перед усіма заінтересованими особами, надаючи судну право підняти відповідний прапор. Морська адміністрація зобов'язується протягом всього періоду часу, коли судно має право плавання під прапором певної держави, контролювати відповідність вимогам міжнародних договорів та конвенцій, за якими ця держава прийняла на себе зобов'язання перед іншими договірними державами, як в технічних, так і в основних правових аспектах діяльності судна в сфері торговельного мореплавства²⁰.

Діяльність, пов'язана із проведенням державної реєстрації суден, припускає наявність двох основних напрямів – забезпечення фіксації факту закріплення за судном національної приналежності відповідно до вимог національного законодавства, і здійснення обліку суден, що знаходяться під прапором держави. При цьому варто розрізняти статистичні завдання, які розв'язуються органами статистики, і завдання, розв'язання яких покладено на органи державної реєстрації суден. Так, наприклад, питання про кількість суден, що втратили право підняття державного прапора в різний час, належать до завдань статистики, але їхнє вирішення вимагає наявності певної методології. Питання про підтвердження статусу суден та наявності в них права плавання під державним прапором, прав та обтяжень на права щодо суден належить до компетенції органів реєстрації суден і вирішуються шляхом ведення спеціального обліку зареєстрованих суден²¹.

При цьому у зв'язку із основною метою прийняття міжнародних актів вважається, що надання судну національності (права плавання під прапором держави) є «ключовим моментом» реєстрації судна. Всі інші аспекти, включаючи реєстрацію права власності на судно, мають попередній характер, їм надається набагато менше правове й практичне значення²². Однак з такою позицією не можна погодитись виходячи із інтересів власників суден та осіб, безпосередньо пов'язано зі здійсненням прав на ці об'єкти. Звичайно, що при міжнародному русі першою ознакою судна буде виступати прапор – тобто законодавство та приналежність судна. Однак будь-які практичні питання (пред'явлення вимоги про відшкодування шкоди судном, розшук судна, його придбання та продаж, передання в заставу тощо) будуть превалювати в інтересах заінтересованих осіб (хоча вирішення цих питань буде зумовлюватися саме законодавством, визначеним із національності судна).

Отже, можемо зробити такі висновки. Державна реєстрація суден являє собою адміністративно-процедурну діяльність уповноваженого державного органу, спрямовану на визначення національної належності судна, внаслідок чого між державою та судном встановлюється прямий зв'язок, а також визначення у державному реєстрі осіб, що мають права на це судно, та відповідну реєстрацію обтяжень цих прав.

Слід зазначити, що первісною метою державної реєстрації судна за міжнародним правом є надання судну права плавати під певним прапором держави, яка здійснює свою юрисдикцію над цим судном, проте суттєвим практичним аспектом державної реєстрації є також визначення суб'єкта прав на відповідне судно, зміст цих прав (що визначається за національною приналежністю судна) та їх обмеження.

Із питанням державної реєстрації судна та надання йому права підняти певний прапор міжнародне право тісно пов'язує питання технічної перевірки стану судна з метою забезпечення безпеки судноплавства в усіх сенсах (встановлення прямого зв'язку між державою та судном).

Державна реєстрація безпосередньо пов'язана із забезпечувальним елементом правового статусу судна. Він полягає в тому, що власник судна не може вносити зміни до ідентифікуючих ознак судна: змінювати прапор, назву та інші ознаки судна, без отримання відповідної згоди органу державної реєстрації (або здійснювати обов'язкову реєстрацію таких внесених змін).

¹ Нікітюк М. В. Історія виникнення реєстрації морських суден в зарубіжних країнах / М. В. Нікітюк // Правове життя сучасної України: тези доповідей Міжнародної наукової конференції професорсько-викладацького і аспірантського складу / Відп. ред. д-р юрид. наук. проф. Ю. М. Оборотов // Одеська національна юридична академія. – О.: Фенікс, 2009. – С. 306.

² Бойцов Ф. С. Морское право: учеб. [для мореходных училищ] / [Бойцов Ф. С., Иванов Г. Г., Маковский А. Л.]. – М.: Транспорт, 1976. – 271 с. – С. 110.

³ Нікітюк М. В. Сущность и значение регистрации торговых судов / М. В. Нікітюк // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. / ОНЮА. – О., 2009. – Вип. 37. – С. 420.

⁴ http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_180

⁵ Ніцевич А. Под чьим флагом ваша яхта? / Ніцевич А., Мельников Н., Ремесло А. // Судходство. – 2006. – № 1–2. – С. 80.

⁶ Конвенція Організації Об'єднаних Націй з морського права від 10.12.1982. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_057/card6#Public

⁷ Кокин А. С. Юридический справочник по торговому мореплаванию / [под ред. А. С. Кокина]. – М.: Спарк, 2002. – 480 с. – С. 57.

⁸ Ніцевич А. Вказана праця. – С. 80.

⁹ Позолотин Л. М. Преимущества Панамского регистра // Фарватер. – 2007. – № 4. – С. 105.

¹⁰ Георгиев Ю. О. Регистрации судов «под флаг» / Ю. О. Георгиев // Морские вести России. – 2008. – № 9–10. – С. 15–20.

¹¹ Позолотин Л. С. Регистрация судов и безопасность мореплавания / Л. Позолотин // Морское обозрение. – 2001. – № 1. – С. 11.

¹² Никитюк М. В. Вказана праця. – С. 420.

¹³ Лебедев В. Что такое «удобный» флаг / В. Лебедев, А. Ницевич // Судоходство. – 2005. – № 9 (113). – С. 50.

¹⁴ Сорокин В. Д. Административно-процессуальное право: учеб. [для юридических высших учебных заведений] / Сорокин В. Д. – СПб. : Юридический центр «Пресс», 2004. – 540 с. – С. 214.

¹⁵ Алексеев В. А. Недвижимое имущество: государственная регистрация и проблемы правового регулирования / Алексеев В. А. – М.: Волтерс Клувер, 2007. – 504 с. – С. 85.

¹⁶ Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. [для студ. вузів]: у 2 т / Ред. кол.: В. Б. Авер'янов (голова). – К.: Юридична думка, 2004. Том 1. Загальна частина. – 2004. – 584 с. – С. 500–501.

¹⁷ Тресцова Е. В. Актуальные проблемы государственной регистрации прав на недвижимое имущество и сделок с ним / Е. В. Тресцова // Правоведение. – 2004. – № 2. – С. 60–61.

¹⁸ Там само. – С. 63–65.

¹⁹ Горчаков С. Правовые аспекты регистрации судов / С. Горчаков // Юридическая практика. – 2007. – 6 февраля. – № 6. – С. 11.

²⁰ Ницевич А. Монголия? Словакия? Россия? Украина! (быть ли в Украине международному реестру?) / А. Ницевич, В. Лебедев // Судоходство. – 2006. – № 3. – С. 60–61.

²¹ Шемичуенко Ю. С. Юридична енциклопедія: в 6 т. – К.: Українська енциклопедія, 1998. Том 2. – 744 с. – С. 52.

²² Никитюк М. В. Регистрация торговых судов: правовое содержание и практическое значение // Сучасний вимір держави та права: зб. наук. пр. – Миколаїв: Вид-во «Гліон», 2008. – С. 408.

Резюме

Никитина З. В. Реєстрація суден як самостійний (особливий) вид адміністративних процедур.

У статті досліджується історія розвитку реєстрації суден як адміністративна діяльність органів державної влади, сучасне наповнення змісту державної реєстрації суден, визначення місця державної реєстрації суден у системі державної реєстрації в Україні. Визначення умов реєстрації належить до юрисдикції держави та встановлюється національним законодавством, проте на міжнародному рівні закріплено важливу умову щодо існування реального зв'язку між судном та державою його реєстрації.

Державна реєстрація суден являє собою адміністративно-процедурну діяльність уповноваженого державного органу, спрямовану на визначення національної належності судна, внаслідок чого між державою та судном встановлюється прямий зв'язок, а також визначення у державному реєстрі осіб, що мають права на це судно, та відповідну реєстрацію обтяжень цих прав.

Ключові слова: реєстрація, судно, адміністративна процедура, правовий статус, прапор, майно, транспортний засіб.

Резюме

Никитина З. В. Регистрация судов как самостоятельный (особый) вид административных процедур.

В статье исследуется история развития регистрации судов как административная деятельность органов государственной власти, современное наполнение содержания государственной регистрации судов, определения места государственной регистрации судов в системе государственной регистрации в Украине. Определение условий регистрации принадлежит к юрисдикции государства и устанавливается национальным законодательством, однако на международном уровне закреплено важное условие относительно существования реальной связи между судном и государством его регистрации.

Государственная регистрация судов является административно-процедурной деятельностью уполномоченного государственного органа, направленной на определение национальной принадлежности судна, в результате чего между государством и судном устанавливается прямая связь, а также определение в государственном реестре лиц, которые имеют права на это судно, и соответствующую регистрацию обременений этих прав.

Ключевые слова: регистрация, судно, административная процедура, правовой статус, флаг, имущество, транспортное средство.

Summary

Nikitina Z. Registration of ships as a separate (special) type of administrative procedures.

History of development of registration of ships as administrative activity of public authorities is investigated in the article, modern filling of maintenance of state registration of ships, location of state registration of ships in the system of state registration in Ukraine. Determination of terms of registration belongs to jurisdiction of the state and set by a national legislation, however at an international level an important condition is envisaged in relation to existence of the real connection between a ship and state of his registration.

State registration of ships shows a soba the administratively-procedural activity of the authorized public organ, sent to determination of national belonging of ship, as a result between state and a ship is establish a direct connection, and also determination in the state register of persons that have rights on this ship and corresponding registration of burdens of these rights.

Key words: registration, ship, administrative procedure, legal status, flag, property, transport vehicle.

Отримано 25.06.2014